שהן טמאות ושל טבריא שהן טהורות על מה נחלקו על שאר מקומות מר סבר כיון דליכא דיתיב עלייהו כדטבריא דמיין ומר סבר כיון דמקרי ויתבי עלייהו כדאושא דמיין אמר מר כל החוצלות מטמאין טמא מת דברי ר' דוסא והתניא וכן היה רבי דוסא אומר כדבריו לא קשיא הא דאית ליה גדנפא הא דלית ליה גדנפא מיתיבי חוצלות של שעם ושל גמי ושל שק ושל ספירא מטמא טמא מת דברי ר' דוסא וחכ"א אף מדרס בשלמא למאן דאמר מרזובלי של שעם ושל גמי חזו לכינתא דפירי של שק ושל ספירא חזו לגולקי וצני אלא למ"ד מחצלות ממש בשלמא של שק ושל ספירא חזו לפרסי [א]ונפוותא אלא של שעם ושל גמי למאי חזו חזו לנזיאתא איכא דאמרי בשלמא למ"ד מחצלות ממש של שעם ושל גמי חזו לנזיאתא של שק ושל ספירא חזו לפרסי ונפוותא אלא למ"ד מרזובלי בשלמא של שק ושל ספירא חזו לגולקי וצני אלא של שעם ושל גמי למאי חזו חזו לכינתא דפירי תניא א"ר חנניה כשירדתי לגולה מצאתי זקן אחד ואמר לי מסככין בבודיא וכשבאתי אצל ר' יהושע אחי אבא הודה לדבריו אמר רב חסדא והוא דלית ליה גדנפא אמר עולא הני בודיתא דבני מחוזא אלמלא קיר שלהן מסככין בהו תניא נמי הכי מסככין בבודיא ואם יש להן קיר אין מסככין בהן:

הדרן עלך סוכה

הישן [א]תחת [ב]המטה בסוכה לא יצא ידי חובתו אמר ר' יהודה נוהגין היינו שהיינו [ג]ישנים תחת המטה בפני הזקנים ולא אמרו לנו דבר אמר רבי שמעון מעשה בטבי עבדו של רבן גמליאל שהיה ישן תחת המטה ואמר להן רבן גמליאל לזקנים ראיתם טבי עבדי שהוא תלמיד חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה לפיכך ישן הוא תחת המטה ולפי דרכינו למדנו שהישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו: **גמ'** והא ליכא עשרה [ד]תרגמא שמואל [ב]במטה עשרה תנן התם [ה]אחד חור שחררוהו מים או שרצים או שאכלתו מלחת וכן מדבך אבנים וכן סואר של קורות מאהיל על הטומאה רבי יהודה אומר כל אהל שאינו עשוי בידי אדם אינו אהל מאי טעמא דרבי יהודה יליף

שהן טמאות. אף מדרס דמיוחדות לשכיבה הן ולא לתשמיש אחר: **ועל של טבריא.** קשות הן ואין לך אדם שוכב עליהן: **כיון דליכא דיתיב עלייהו.** אין רוב בני אדם רגילין לייחדן לכך: **דמקרי ויתיב.** ומייחדן לכך: **והתניא.** לעיל: **וכן היה ר' דוסא אומר כדבריו.** של ר' יוסי דזו וזו מסככין בה אלמא לאו כלי הוא לקבל טומאה: **גדנפא.** כעין שפה סביב גבוה מעט לקבל מה שנותנין בה ועשויה לתשמיש לתת פירות על גבה: **דלית ביה גדנפא.** אפילו כלי לא הויא דלסכך על גבי אהלים עשויה: **שעם.** פוויי"ל מין שיפה: **של שק.** מנוצה של עזים: **של ספירא.** ממה שמסתפר מזנב הסוס ומזנבו: **מטמאין טמא מת.** ולא מדרס דכלי הן ולא לישיבה: **בשלמא למאן דאמר.** חוצלות היינו מזבלי איכא למימר בכל הני דכי לא עבידן לשכיבה כלי הם לתשמיש אחר: **של שעם ושל גמי.** אף על פי שאין נארגים היטב ויש הפרש בין בית ניר לבית ניר: **ראויין הן לכנתא דפירי.** פירות גסין שאין יוצאין דרך נקב קטן: **של שק ושל ספירא.** שנארגים יפה: **חזו לגולקי וצני.** כלים כעין שקין שנותנין בהן קטניות ופירות דקין: **אלא למאן דאמר מחצלות ממש.** שהן פשוטין ואין להן בית קיבול: **בשלמא של שק ושל ספירא.** לר' דוסא אע"ג דלאו לשכיבה עבידי: **חזו לפרסי ונפוותא.** לוילון כנגד הפתח כדמתרגם מסך הפתח (שמות לה) פרסא דתרעא: **נפוותא.** לנפות בהן הקמח כמות שהן נותנין עליו קמח וכופלין אותן וקושרין בראש הכפל כעין בוטי"ל שלנו: **למאי חזיין.** איכא דרבי דוסא דאמר לאו לשכיבה עבידן אמאי טמאות שום טומאה: **לנוייתא.** לכסות בהן גיגית ששותין בהן שכר: **חנניה.** בן אחי רבי יהושע: **כשירדתי לגולה.** כשירד לגולה לעבר שנה כדאמרינן בברכות בהרואה (דף סג.): **בודיא.** מחצלת: **מסככים.** דסתמא לסיכוך ואינה כלי לתשמיש: **קיר.** הוא גדנפא:

הדרן עלך סוכה

הישן. לא יצא. דאהל מפסיק בינו לסוכה ועיקר ישיבת הסוכה אכילה שתיה ושינה: **נוהגין היינו כו'.** טעמא מפרש בגמרא[ו] דלא אתי אהל עראי ומבטל אהל קבע: **מעשה בטבי עבדו.** ועבדים פטורין מן הסוכה דמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות וכל שהאשה חייבת עבד נמי חייב כדאמרי' בחגיגה (דף ד.): **ולפי דרכינו למדנו.** כלומר אע"פ שלא אמר לנו לשם לימוד אלא לשיחת חולין בעלמא שהיה משתבח בעבדו לבדיחותא בעלמא למדנו ע"פ דרך בדיחותו שהישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו: **גמ' תנן התם.** באהלות קא חשיב את המביאין טומאה: **שחררוהו המים.** כגון בשפה גבוהה על הנהר והמים חוטטין מתחתיה ונכנסין ועושין נקב ארוך: **או שרצים.** כגון חולדות [א] ואישות: **או שאכלתו מלחת.** שהארץ מליחה ומתבקעת מאליה: **וכן מדבך אבנים.** גדולות הערוכות זו על זו ופעמים שהאחת סדורה על גבי השנים והתחתונות שוכבות זו אצל זו ומפרידות[ז] זו מזו ויש שם אהל טפח: **וכן סואר של קורות.** אף הן קורות הערוכות על גבי קרקע זו על גב זו ועומדות לבנין ויש שם הרבה נקבים ביניהם ויש בהן אהל. כל אלו אם כזית מת בתוך האהל בראשו אחד וכלים בראשו שני נטמאו באהל המת: **בידי אדם.** מתכוין לעשותו אהל: **אינו אהל.** לטומאה: אהל

חזיין לפרסי. מסך לפני הפתח ומקבל טומאה הוא כדאמרי' סוף פרק קמא דבילה (דף יד: ושם) מפני מה אמרו וילון טמא: **חזיין לנזייתא.** פי' בקונטרס לכסות בהן גיגית ששותין בה שכר ואי אפשר לומר כן דשעם וגמי לא מקבלי טומאה אלא מתורת כלי עץ דאיתקש לשק ובמסכת כלים פי"ו [מ"ח] תנן גבי כלי עור וכלי עץ זה הכלל העשוי לתיק טמא ולחיפוי טהור ותנן נמי פכ"ו [מ"ו] במס' כלים עור שעשאו חיפוי לכלים טהור דהא דפליגי התם למשקולת טמא ורבי יוסי מטהר משום דהעשוי לכסות משקולת פעמים שמקבלין בו דבר ור' יוסי מטהר משום דעיקרו לכסוי וצריך לומר הכא שעושין לקבל בהן דבר: **מסככין בבודיא.** עשויה היא לקבל תמרים כדאשכחן בכתובות פרק נערה (דף נ:) זיל הב ליה מתמרי דעל בודיא וא"ת אם כן מקבלת טומאה מדרבנן כדף של נחתומין פרק המוכר את הבית (ב"ב דף סו.) והיאך מסככין בה ויש לומר דהויא דלית ליה גדנפא היא העשויה לקבל תמרים והן מוקמינן בדלית ליה גדנפא דהויא ודאי עשויה לסיכוך וטהורה:

הדרן עלך סוכה

הישן תחת המטה בסוכה לא יצא ידי חובתו. בגמרא מוקי לה שמואל בגבוהה עשרה טפחים מכאן לא חשיב אהל להפסיק ומצינן למימר דשמואל לטעמיה דמכשר בפרק קמא (דף י.) תחתונה כשאין בעליונה עשרה אבל לאינך אמוראי דפסלי משום דעליונה חשיבא אהל אע"פ שאינה גבוהה י' הוא הדין דחשיב אהל להפסיק ושאני מטה שאני כדאמר בגמרא דהויא לה מטה אהל עראי הלכך כולהו מודו דבפחות מעשרה לאו כלום היא: **ראיתם טבי עבדי שהוא תלמיד חכם.** עבד כשר היה כדאיתא בפרק שני דברכות (דף טז:) ובירושלמי תני שהיה מניח תפילין ולא מיחו בידו חכמים ופריך מחלפא שיטתי' דרבן גמליאל דהא הכא גבי סוכה מיחו בידו חכמים מלישב בסוכה שהרי היה ישן תחת המטה ומשני שהיה עושה כן שלא לדחוק את חכמים שהיו ישנים בסוכה ופריך אי שלא לדחוק את חכמים ישב לו חוץ לסוכה ומשני דרוצה היה לשמוע דברי חכמים: **תנן התם.** באהלות פ"ג [מ"ז] אחד חור שחררוהו מים ארישא קאי דאיירי בביב שהוא קמור תחת הבית וקמ"ל אע"פ שנעשה ע"י מים או שרצים: יליף

עין משפט נר מצוה

א א ב מיי' פ"ו מהל' סוכה הלכה כב סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרלז סעיף א:

ב ג מיי' פי"ג מהלכות טומאת מת הלכה א סמג עשין רלא:

◆

רבינו חננאל

שהן טמאות ועל של טבריא שהן טהורות, ועל מה נחלקו על שאר מקומות. ר' דוסא סבר כיון דליכא דיתיב עליהן, אע"ג דמיטמו טמא מת לא מיטמו מדרס, דגרסינן בנדה פרק בא סימן התחתון יש שמטמא טמא מת ואינו מטמא מדרס, לאתויי סאה ותרקב, דתניא והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב, יכול כפה סאה או תרקב וישב עליו יכול יהא טמא, ת"ל אשר ישב עליו הזב יטמא, מי שמיוחד לישיבה, יצא סאה ותרקב שאם ישב עליהן, אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו. וחכמים אומרים כיון דאיכא דמיקרי ויתבי עלייהו, כדאושא דמיין, שהן עשויות לישיבה. ואקשינן עלה וכי סבר ר' דוסא שהחוצלות מקבלי טומאה, והתניא וכן היה ר' דוסא אומר כדברי ר' ישמעאל כי המחצלות מסככין בהן בין (ארוכה) [ארוגה] בין גדולה, וכל שמסככין בה אינה מקבלת טומאה. ושנינן הא דתניא מיטמאין טמא מת בדאית להו גדנפא. ומותבינן על ר' שמעון בן לקיש, חוצלות של שעם ושל גמי [ושל שק ושל ספירא מטמא טמא מת דברי ר' דוסא. בשלמא למ"ד מרזובלי של שעם ושל גמי], חזו לתופרן ולעשות מהן בנאתא. פיר' כלכלה דפירי. של שק ושל ספירה, חזו לעשות כסוי לגואלקי וצני. [פי'] שקים של שער שפרופות. אלא לר' שמעון בן לקיש דאמר מחצלות ממש, בשלמא של שק ושל ספירה חזו לפרסי ונפוואתא, פי' כמו נפה וכברה, כלומר הנה כלים הן לפיכך מקבלי טומאה, אלא של שעם ושל גמי למאי חזו, ושני חזו לנזיאתא, פירוש בלשון טיית סדנאת, כסוי קנקנים של יין. כדגרסינן לבי נזייתא ריהטא. איכא דאמרי בשלמא למאן דאמר מחצלת כו'. תניא אמר ר' חנינא כשירדתי לגולה מצאני זקן אחד ואמר לי מסככין בבודיא,

---

מסורת הש"ס

א) [פי' כמו נפה וכברה ערוך], ב) לעיל י:, ג) לעיל יא., ד) [לעיל י:], ה) אהלות פ"ג מ"ז, ו) [לקמן כא:], ז) נ"א: ומפרידות.

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה או שרצים כגון חולדות ואישות היא תנשמת בלא עינים. הס"ד:

◆

לעזי רש"י

פויי"ל. סוג של קנה סוף.
בוטי"ל (בורטי"ל). כברה, נפה.

◆

מוסף רש"י

שהיינו ישנים תחת המטה. דמטה לגבי סוכה אהל ארעי הוא, שמסלקין אותה ממקום למקום (לעיל יא.).

◆

רבינו חננאל (המשך)

וכשבאתי כו'. רב חסדא אמר והוא דלית לה [גדנפא], וכן הלכה. ירושלמי רבה בר בר חנה בשם ר' יוחנן במחצלות אושא שנו. אמר ר' אליעזר סתם מחצלות אושא טמאים עד שיעשום אהלים, סתם מחצלות טבריא טהורות עד שיעשום לשכיבה. רבנן הורו באלו שעל פתח החנויות שטהורות. הורי ר' אבא, ארוגה טמאה. מהו לסכך בה, מחלוקת ר' אליעזר וחכמים. ר' יצחק בר' אליעזר הורי מדוחק להחיר ראשי מערנים ולסכך בהן, תנינן וכן המתיר ראשי מערנים טהורות (ותמר) [ואת אמר] הכן.

הדרן עלך סוכה שהיא גבוהה

הישן תחת המיטה לא יצא ידי חובתו. תרגמה שמואל במיטה עשרה נעשה אהל והישן בה אינו ישן בסוכה. תנן התם באהילות פ"ג טפח על טפח על רום טפח מרובע מביא את הטומאה כו', עד אחד חור שחררוהו מים (או) [פי'] שנקבוהו מים, או שרצים, או אכלתהו מלחת [פי'] ארץ מליחה, וכן מדבך של אבנים, וכן צבר של קורות [פי' קורות] צבורות זו על זו. ר' יהודה אומר כל שאינו בידי אדם אינו אהל, ומודה בשקיפין ובסלעין. מאי טעמא דר' יהודה,